

14.5.2017

Uusia sähköturvallisuuslaki paalutti merkittävästi radioamatöörin oikeuksia

Tämän vuoden alussa 1.1.2017 astui voimaan uusi Sähköturvallisuuslaki. Laissa ja sen perusteluissa on merkittävästi mainittu myös radioamatöörit ja radioamatööritoiminta. Lakiin on nyt koottu ja betonoitu eräitä erittäin tärkeitä harrasteeseen ja sen perusteisiin liittyviä asioita. Nyt uuteen lakiin kirjatut asiat eivät ole uusia vaan EU-direktiivistä ja vanhoista laista uuteen lakiin kerättyjä asioita.

Tämä kokonaisuudistus on pääasiassa lainsäädäntötekninen uudistus ja sisällöllisiä muutoksia on ehdotettu rajallisesti. Uudella lailla pannaan täytäntöön EU:n pienjännitedirektiivi sekä sähkömagneettista yhteensopivuutta koskeva (EMC-)direktiivi. Tällä lailla ei ole suoranaisesti mitään tekemistä varsinaisten sähkötyöturvallisuusmääräysten kanssa, ne kun perustuvat hitaasti muuttuviin standardeihin jotka hyväksytään muualla. Radioamatööritoiminnan tutkintovaatimuksiin hyväksytyt standardit ovat olleet pääosin voimassa jo lähes vuosikymmenen.

Uudella lailla on myös yhtymäkohtia tietoyhteiskunta-kaareen, joka tarkemmin sääntelee radioamatööritoimintaa.

Artikkelin lopussa on myös lyhennelmä lain tekemiseen vaikuttaneista tahoista.

Lakikokoelma voidaan karkeasti jakaa kahteen osaan; varsinaiseen sähköturvallisuuslakiin ja sähkömagneettiseen yhteensopivuuteen. Tässä lyhyesti radioamatöörin kannalta keskeiset kohdat pykälä kerrallaan sekä niihin liittyvät perustelut. Pykälät ja perustelut ovat laissa hieman epäloogisessa järjestyksessä ja kokonaisuuden ymmärtäminen vaatii pikkasen lain lukemista eteen ja taaksepäin.

8 § Sähkölaitteita koskevien vaatimusten soveltamisala

8 §

Sähkölaitteita koskevien vaatimusten soveltamisala

Tämän lain 9—28 §:ää sovelletaan sähkölaitteisiin, jotka toimivat vaihtosähköllä nimellisjännitealueella 50—1 000 V ja tasasähköllä nimellisjännitealueella 75—1 500 V.

Lisäksi lain 9—28 §:ää sovelletaan jännitteestä riippumatta sähkölaitteisiin, joiden fyysiset ominaisuudet ovat luonteeltaan sellaisia, että:

1) ne voivat aiheuttaa tai lisätä sähkömagneettisia päästöjä, jotka ylittävät tason, jolla radio- ja televiestintälaitteet ja muut laitteet voivat toimia tarkoitetulla tavalla; tai

2) niiden toiminta voi heikentyä kohtuuttomasti niiden altistuessa tarkoitetun käytön seurauksena tavanomaisesti esiintyville sähkömagneettisille häiriöille. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin sähkölaitteisiin liittyvien vaatimusten soveltamisalan rajauksista.

Perustelut

Tämän kohdan perusteluissa todetaan kuitenkin seuraavasti:

EMC-direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan esitetyn lain 9—28 §:n vaatimuksia ei sovellettaisi:

1) sähkölaitteeseen, joka kuuluu tietoyhteiskunta-kaaren (917/2014) soveltamisalaan;

2) sähkölaitteeseen, joka kuuluu ilmailulain (1194/2009) soveltamisalaan;
3) ammattilaisten käyttämiin asiakaskohtaisesti valmistettuihin arviointialustoihin, joita käytetään ainoastaan tutkimus- ja kehitysyksikössä; **4) Kansainvälisen televiestintäliiton peruskirjan ja Kansainvälisen televiestintäliiton yleissopimuksen mukaisessa radio-ohjesäännössä määriteltyihin radioamatöörin käyttämiin radiolaitteistoihin, jollei niitä ole asetettu saataville markkinoilla.**

Pykälän soveltamisala vastaisi nykytilaa, sähkölaitteiden turvallisuudesta annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 2 §:n ja sähköturvallisuuslain 24 f §:n mukaista säännelyä.

37 § Sähkölaitteiston sähkömagneettista yhteensopivuutta koskevien vaatimusten soveltamisala

37 §

Sähkölaitteiston sähkömagneettista yhteensopivuutta koskevien vaatimusten soveltamisala

Tämän lain 38—41 §:ää sovelletaan sähkölaitteistoihin, joiden fyysiset ominaisuudet ovat luonteeltaan sellaisia, että:

- 1) ne voivat aiheuttaa tai lisätä sähkömagneettisia päästöjä, jotka ylittävät tason, jolla radio- ja televiestintälaitteet ja muut laitteet voivat toimia tarkoitetulla tavalla; tai*
- 2) niiden toiminta voi heikentyä kohtuuttomasti niiden altistuessa tarkoitetun käytön seurauksena tavanomaisesti esiintyville sähkömagneettisille häiriöille. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin sähkölaitteiston sähkömagneettista yhteensopivuutta koskevien vaatimusten soveltamisalan rajauksista.*

Perustelut

EMC-direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus säätää, että esitetyn lain 38—41 §:n vaatimuksia ei sovellettaisi:

- 1) sähkölaitteistoon, joka kuuluu tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) soveltamisalaan;
- 2) sähkölaitteistoon, joka kuuluu ilmailulain (1194/2009) soveltamisalaan;
- 3) kansainvälisen televiestintäliiton peruskirjan ja Kansainvälisen televiestintäliiton yleissopimuksen mukaisessa radio-ohjesäännössä määriteltyihin radioamatöörin käyttämiin radiolaitteistoihin, jollei niitä ole asetettu saataville markkinoilla.**

56 § Sähkötöiden tekemisen edellytyksiä koskevat poikkeukset

56 §

Sähkötöiden tekemisen edellytyksiä koskevat poikkeukset

Edellä 55 §:ssä säädetyistä vaatimuksista voidaan poiketa:

- 1) tieliikennekäyttöön soveltuvan sähköajoneuvon voimajärjestelmän sähkötöissä, jos henkilö on riittävästi perehtynyt tai perehdytetty kyseisen ajoneuvomallin sähköjärjestelmään ja sähkön vaaroihin;
- 2) maakaapeliin asentamiseen liittyvässä osatyösuorituksessa, joka käsittää vain kaapelin laskemisen kaapeliojaan ja sen peittämisen tai aurauksen, jos työn tekijä täyttää 73 §:ssä säädetyt vaatimukset ja työtä ohjaa ja valvoo 55 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävä toiminnanharjoittaja, joka myös vastaa maakaapeli-asennuksen kokonaisuudesta;
- 3) sellaisessa vähäisessä kertaluonteisessa sähkötyössä, jonka tekijällä on 66—71 §:ssä tarkoitettu kyseisen työn tekemiseen oikeuttava pätevyystodistus;
- 4) tilapäisen sähkölaitteiston rakentamisessa opetustarkoituksessa, jos työ tehdään sähköalan oppilaitosten laboratoriotiloissa ja työtä ohjaa ja valvoo 73 §:ssä tarkoitettu sähköalan ammattihenkilö;
- 5) sähkötyössä, jonka tekee 73 §:ssä tarkoitettu sähköalan ammattihenkilö ja joka kohdistuu tämän omassa tai lähisukulaisen hallinnassa olevan asunnon tai asuinrakennuksen sähkölaitteistoon; tällaisella ammattihenkilöllä tulee olla kelpoisuudestaan pätevyyden arviointilaitoksen antama todistus ja tällaiselle työlle tulee teettää varmennustarkastus vähäisiä töitä lukuun ottamatta.

Edellä 55 §:ssä säädetyistä vaatimuksista voidaan lisäksi poiketa seuraavissa maallikkotöissä:

1) enintään 250 voltin nimellisjännitteisten asennusrasioiden peitekansien irrotus ja kiinnitys, yksivaiheisten pistotulppien, liitosjohtojen, jatkojohtojen ja sisustusvalaisimien asennus-, korjaus- ja huoltotyöt sekä näihin rinnastettavat työt;

2) nimellisjännitteeltään enintään 50 voltin vaihtojännitteisiin tai 120 voltin tasajännitteisiin laitteistoihin kohdistuvat sähkötyöt;

3) omaan käyttöön rakennettujen sähkölaitteiden korjaaminen, jos tämä liittyy sähköalan harrastustoimintaan.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista sähkötöistä ja töiden kohteista.

Perustelut

Tässä osa tämän pykälän pitkästä perustelusta muutaman viimeisen kohdan osalta:

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan tilapäisen sähkölaitteiston rakentamiseen opetustarkoituksessa ei vaadittaisi 55 §:n edellytyksiä, jos työ tehtäisiin sähköalan oppilaitosten laboratoriotiloissa ja työtä ohjaisi ja valvoisi 73 §:n mukainen henkilö.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaisesti ammattipätevä sähköasentaja saisi tehdä oman ja lähisukulaisensa asuinrakennuksen ja sen piha-alueeseen liittyvät sähkötyöt ilman sähkötöiden johtajaa. Lisäedellytyksenä olisi, että hänellä on osoitettu kelpoisuus ja työn tarkastaa kolmantena osapuolena toimiva valtuutettu laitos tai valtuutettu tarkastaja. Tällainen poikkeusmahdollisuus yleissäännöstä on ollut voimassa nykyllaissa ja sen edeltäjässäänkin.

Pykälän 2 momentin mukaan maallikko saisi edelleen tehdä eräitä suhteellisen yksinkertaisia sähkötöitä, kuten yksivaiheeseen jatkojohtoon ja sisustusvalaisimeen kohdistuvia töitä, suojajännitealueen töitä ja omaan käyttöön harrastetoimintana rakennetun sähkölaitteen, kuten radioamatöörilaitteen korjaustöitä. Näihin töihin ei ehdotettaisi muutoksia.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista sähkötöistä ja töiden kohteista.

91 § Oikeus tehdä tarkastuksia

91 §

Oikeus tehdä tarkastuksia

Sähköturvallisuusviranomaisella on oikeus tämän lain noudattamisen valvontaa varten tehdä tarkastuksia sekä päästä sähkölaitteen tai -laitteiston valmistus-, rakennus-, korjaus-, huolto-, varastointi- ja myyntipaikalle sekä sähkölaitteen tai -laitteiston käyttöpaikalle. Tarkastuksissa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Valvontatoimenpiteet voidaan ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin vain, jos on syytä epäillä, että tiloissa oleva sähkölaite tai -laitteisto aiheuttaa kohtuutonta häiriötä radioviestinnälle, sähkönjakelu- tai viestintäverkoille taikka niihin kytketyille sähkölaitteelle tai -laitteistolle, ja on syytä epäillä, 117 §:n 1 momentin 1–3, 8, 18, 21 tai 22 kohdassa tarkoitettua sähköturvallisuutta koskevien säännösten rikkomista, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Perustelut

Pykälän 1 momentissa varmistettaisiin sähköturvallisuusviranomaisen oikeus tehdä tarkastuksia sekä päästä paikkoihin, joihin pääsy on ehdotetun lain valvonnan kannalta tarpeen. Jotta viranomaisella pystyisi varmistamaan siitä, että laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan, sen on voitava päästä paikoille, joissa sähkölaite tai laitteisto valmistetaan, rakennetaan, korjataan, huolletaan, varastoidaan tai jossa sähkölaitetta tai -laitteistoa käytetään.

Tarkastuksissa noudatettaisiin, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Sääntely vastaisi sähköturvallisuuslain 32 §:ää.

Säännös annettaisiin perusoikeuksien turvaamiseksi. Vaatimusten vastainen sähkölaite tai laitteisto voi aiheuttaa sähkömagneettista häiriötä erityisesti sähköiseen viestintään käytettäville laitteille. **Sähkömagneettiset häiriöt voivat vaikeuttaa tai estää kokonaan esimerkiksi yleisradio-lähetysten seuraamisen tai radioamatööriviestinnän.** Niin ikään internetyhteydet ja puhelinliikenne voivat häiriintyä tai pahimmassa tapauksessa estyä kokonaan. Tämä saattaisi merkitä paitsi yksityisten henkilöiden viestiliikenteen vaikeutumista myös kokonaisten yritysten toimintaedellytysten heikkenemistä. Sääntelyn tavoitteena olisi turvata häiriötön viestintä erilaisia viestintäpalveluita käyttäville ja näin ollen turvata perustuslain 12 §:n mukainen sananvapauden toteutuminen.

Sääntelyn tavoitteena olisi myös turvata perustuslain 7 §:n mukainen oikeus elämään ja turvallisuuteen. Sähkömagneettiset häiriöt voivat aiheuttaa virhetoimintoja sellaiseen laitteeseen, jonka tarkoitus on varmistaa käyttäjän turvallisuus, kuten esimerkiksi uniapnealaitteet tai turvarannekkeet. Nykyisin suuntauksena on ollut, että vanhusten- ja sairaanhoidossa yhä enemmän ihmisiä hoidetaan kotona. Esimerkiksi dialyysihoidon voi suorittaa jo omatoimisesti tai avustetusti kotona. Sähkömagneettisten häiriöiden aiheuttamat virhetoiminnot hoitolaitteessa voivat aiheuttaa tällöin erittäin suuren vaaran potilaalle. Sähkömagneettiset häiriöt voivat häiritä tai estää myös viranomaisen VIRVE-verkon käytön ja aiheuttaa näin ongelmia muun muassa pelastustoimen, poliisin, sosiaali- ja terveyssektorin, puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, Tullin, Finavian ja hätäkeskuslaitoksen viestinnän toimintaan.

Lain muotoutumiseen vaikuttaneet tahot

Kuten monessa kohtaa lain perusteluista on todettu, uudessa laissa ei varsinaisesti säädetä monestakaan uudesta asiasta. Lakiin on nyt lisätty EU:n EMC-direktiivi, jonka radioamatöörimyönteisyydestä voi ainoastaan kiittää IARU:n EMC-työryhmän ponnisteluista. Muut meitä koskevat kohdat ovat kaikkiin siirtyneet vanhasta lainsäädännöstä.

Esitysluonnoksen lausuntokierros alkoi 19 päivänä lokakuuta 2015 ja päättyi 16 päivänä marraskuuta 2015. Esityksestä pyydettiin lausuntoja seuraavilta ministeröiden ja virastojen ulkopuolisilta tahoilta:

AKAVA ry, Elektroniikan Tukkauppiat ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Energiateollisuus ry, Finanssialan Keskusliitto, Henkilö- ja yritysarviointi SETI Oy, Kaupan Liitto ry, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Metropolia ammattikorkeakoulu, Palvelualojen Työntekijät PALTA ry, RAKLI ry, SAK ry, SESKO ry, STEK ry, STTK ry, Suomen Isännöintiliitto ry, Suomen Kauppakeskusyhdistys ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Sairaalatekniikan Yhdistys ry, Suomen Standardisoimisliitto SFS ry, Suomen Yrittäjät, Suunnittelu- ja konsultointiyhtymät SKOL ry, Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry, Sähköinsinööriliitto ry, Sähkölaitteistojen Kunnossapitoyhdistys SÄKPY ry, Sähköalojen ammattiliitto, Sähkösuunnittelijat NSS ry, Sähkötarkastusyhdistys SÄTY ry, Sähköteknisen kaupan liitto ry, Sähkötieto ry, Tampereen Ammattikorkeakoulu, Teknisen Kaupan ja Palveluiden yhdistys ry, Teknologiaateollisuus ry, Öljy- ja biopolttoaineala ry, Dekra Industrial, Finn-Tarkastus, Inspecta Oy, Oy Elspecta Ab ja SGS Fimko Oy.